

ראש־גשר? כיצד? משיצאו המצרים, בכל תקופה־מתקופות תולדותיהם הארוכות, למסע־מלחמה על הארצות השוכנות על גבולם מצד צפון־מזרח, היו צריכים תמיד לפסת־ארץ אוהדת שתשמש להם מקום־אחיזה ונקודת־מנוחה לאחר מעבר מדבר סיני, וגם תחנה להכנות אחרונות לקראת קרבות באסיה. אכן שימשה הארץ — וביחוד פינת דרום־המערב שלה, הנגב — ראש־גשר כזה למן ימי יעזמס, הראשון לכובשי השושלת הי"ח (1560—1310 לפסה"נ), דרך תקופת שלטונו של בית־תלמי, ואח"כ — הממלוכים, ועד ימיהם של מחמד עלי ואברהים פחה (1831—1840 אחר ספה"נ).

ופרוזדור־מעבר כיצד? מימיה לא היתה א"י עתירת נכסים חמריים במידה כזאת שתשמש פתיון־כיבושים בפני עצמה. ערכה היה רק בזה, שבה עברו הדרכים היחידות אשר הובילו אל ארצותיהן של מעצמות המזרח האחרות — בצפון סוריה, בבקעות הפרת והחידקל, באסיה הקטנה ומעבר להן. תרבויות אלה היכו גלים על סביבותיהן בדרכי שלום ומלחמה; וארץ־ישראל שימשה כמעט תמיד זירת ההתנגשויות הללו והיורה הרוותחת שבה הותכו כולן, נתערבבו ונתמזגו והטביעו את חותמן על דמותה ויצירתה של ארצנו.

ולא זו בלבד. רצועת הקשת הפוריה, שדובר בה לעיל, מגיעה בא"י רק כדי רוחב של 150 ק"מ. ממזרחה — המדבר, או נכון יותר הערבה הערבית־הסורית, הצחיחה בקיץ ומצמיחה עשב־מרעה בחורף ובאביב, מקום נדודים לשבטי רועים ושוסים מקדמת־דנא; ממערבה — הים התיכון המזרחי הפתוח לסוחרים ולשודדי־ים מחופי האיים האיגיאיים, אסיה הקטנה, קיפרוס, סוריה ומצרים. וגם מתנפלים ומבקרים ממזרח וממערב הניחו את רשמם בא"י, והשפיעו לא־מעט על מהלך תולדותיה.

תנועות מעבר והשפעות זרות אלה ניכרות בא"י ובשכנותיה למן הימים הראשונים, עוד לפני התחלת התולדה הכתובה של המזרח התיכון. אם נמצאים בקברות פריהיסטוריים במצרים כלי־אובסידיאן, שמקורו יוכל להיות רק בא"י הים האיגיאי או בהרי ארמיניה, ברור הדבר שהחומר הזה הגיע למצרים רק באמצעות סחר־חליפים שעבר דרך א"י. האבן התכולה (לאפיס־לאזולי) יכלה אף היא להגיע למצרים בתקופה זו רק מפרס, וכמובן — דרך א"י. כלי־חרס מטיפוס ידוע, שמוצאם כנראה ממצרים התחתונה, פשטו ועברו עד סוריה המרכזית, בודאי דרך א"י. מלחית מסיני הגיעה לבבל רק דרך א"י. ובארץ עצמה אם לא נמצאו עד עתה חמרים שהובאו ממרחקים, הרי ניכרים בה עקבות השפעות תרבותיות ממצרים, מצפון סוריה ואף מתורכיסתאן הרחוקה, בכלים, במוטיבים עיטוריים ובסגנוני בניה.

מסחר חמרים זה בימי שלום וההשפעות התרבותיות, שבאו בעקבותיו, או נישאו על גלי הגירות שבטים ועממים שהעפילו להאחו בארץ בכוח הזרוע, לא עברו בתוהו לא־דרך. הם היו צריכים לנתיבות מסוימות וסלולות; ואף נתיבות אלה מותנות במבנה פני־הארץ.

בראש וראשונה נודעת כאן חשיבות עיקרית לדרכי האורך, או דרכי-השתי, של הארץ. בין אלה תופשות מקום בראש שתי דרכים שחשיבותן לא פגה עד היום. האחת – בקצה המזרחי של הארץ, ממש על הגבול בין המדבר והתחום הנושב. זו היא הדרך הידועה היום בשם דרב אל חג', כלומר דרך החגיגה (העליה לרגל למכה), שבה עוברות אורחות עולי-הרגל המושלמים למדינה ולמכה, ובה סלולה היום מסילת הברזל, המקשרת את דמשק אל מעאן (ומדינה) בדרום. שרידים ארכיאולוגיים מעידים על כך כי באלף השלישי לפסה"נ היתה זו עורק התחבורה הראשי במזרח הקדמון בין הצפון והדרום, והדי העובדה הזאת נשמעים גם במקרא (ברא' י"ד) בפרשת מסע המלחמה של ארבעת המלכים מארצות הפרת והחידקל אל דרום ים המלח. מסיבות היסטוריות שונות, שבחלקן עדיין אינן ברורות כל צרכן, הפסיקו את התנועה בדרך זו בראשית האלף השני לפסה"נ, ואולם עם עלייתם של הנבטיים במאות האחרונות לפסה"נ חזרה דרך זו למלא תפקיד חשוב ועיקרי בתולדות המזרח הקדום, ועד ימינו לא אבד ערכה, שכן גם במסעם של הערבים צפונה אל עבר אדרעי ודמשק, כשעוררם ועודדם לורנס המפורסם בימי מלחמת העולם הראשונה, נודע לה ערך עיקרי *.

[ר' מפה, ע' 26–(1)]

דרך-שתי, שנודעת לה חשיבות בינלאומית, עוברת לאורך שפתה השניה של הרצועה הפוריה בארץ-ישראל, במערב הארץ, הלא היא הדרך שהרומאים היטיבו לכנותה בשם "וויא מאריס" (Via Maris). בודאי תרגמו בביטוי זה שם שהיה רווח במקום: דרך-הים, שכן זכר לה נמצא רמוז בפסוק שבמקרא (יחזק' ל"ט, י"א): "...העוברים קדמת הים... דרך זו הידועה בחומש גם בשם דרך ארץ פלשתים (שמ' י"ג, י"ז). ראשיתה על גדות הנילוס והיא עוברת על פני מדבר סיני ולאורך השפלה והשרון (בכמה סעיפי-דרכים, קרוב לחוף הים ולרגלי רכס ההרים), עד שהיא מגיעה אל רכס הכרמל. שם היא נפרדת לשני ראשים: האחד נמשך לאורך חוף הים, לעכו ולערי החוף הפיניקיות (צור, צידון, בירות ואילך), והשני – נסב לצד צפון-מזרח, דרך מעבר ואדי-עארה, עמק יזרעאל וערבת הירדן (ומשם בכמה סעיפי-דרכים: במעלה הירמוך, דרך הגולן – גשר בנות יעקב, במעלה הירדן, לדמשק, לתדמור ולארם-נהריים – מזה, ולסוריה המרכזית והצפונית ואסיה הקטנה – מזה. [ר' מפה – (2)]

גם דרך זו בודאי עתיקה-נושנה היא. אך זכרה בא בתעודות שונות רק החל מאמצע האלף השני לפסה"נ ואילך. החל מאז עברו בה כל כובשיה

* וכן שמשה דרך זו – והסתעפותה מזרחה, אל מצרים, מדרום לים המלח – נתיב ראשי (וביבשה – יחיד) לקשר בין כל השטחים המושלמיים של סוריה ומצרים, בתקופת קיומה של "מלכות ירושלים" הצלבנית בתחומיה השלמים, – ואף למסעי חיל-הסורים, בהשתתפותו של צלאח-אד-דין, למצרים; ואח"כ למסע-הכיבוש של צלאח-אד-דין ממצרים לדמשק ולחלב: בעקפו לראשונה את מלכות-הצלבנים, על מנת לכתרה לבטוף, – המער.

העיקריים של ארץ-ישראל. החל מתחומים השלישי ממצרים (1479 או 1468 לפני ספ"ג) וכלה באלנבי הבריטי (1917/18 אחר ספ"ג).

מלבד שתי דרכים עיקריות ובינלאומיות אלה יש להזכיר עוד דרך אחת שנודעת לה רק חשיבות שניה במעלה, ובעצם שימשה רק את התנועה והצרכים המקומיים של ארץ-ישראל גופה. הלא היא הדרך העולה מבאר-שבע שבדרום, לאורך פרשת המים של הרי יהודה ושומרון, דרך חברון, ירושלים, גפנה, שכם ועין-גנים. חלקה של דרך זו מצפון לירושלים היה מקום התורפה של ממלכת יהודה לעתים קרובות, ובו עלו על העיר מלכי אשור (ר' ישע' י, כ"ח - ל"ב) ובבל, ובראשית המרד החשמונאי גם צבאות הסיליבקים. בנתיב מרכזי זה, משומרון דרך גופנא וגבעת-שאל, קרב אל ירושלים, לפי יוספוס, גם צבאו העיקרי של טיטוס. [ר' - (3)]

עוד שתי דרכים אחרות יש להזכיר: האחת (4) - לאורך הערבה, למן מפרץ עקבה דרך הנגב, לעזה - מזה, ולירושלים - מזה, שחשיבותה היתה גדולה בתקופות מסוימות; וסעיף ממנה עלה עד חופי הדרום של ים-המלח, ומשם דרך יריחו לאורך עמק הירדן, ודרך אבל-בית-מעכה ועיון לבקעת חילת סוריה. חלק זה (מיריחו והלאה) שימש גם הוא רק דרך-משנה לתנועה בפנים המדינה. האחרת (5) - לאורך השדרה האמצעית של רמת עבר הירדן המזרחי, דרך בצרה, ערוער, דיבון, מידבא, חשבון, יעזר, רמות-גלעד, גרש, לצפון הגולן. גם דרך זו נודעה לה רק חשיבות מקומית בלבד.

זהו מזלג הדרכים בן חמש השיניים, המשתרע לארכה של ארץ-ישראל. שתי שיניו החיצונות, כבכל מזלג, הן העיקריות - דרכי התחבורה הבין-לאומיות, שלש הפנימיות - דרכי-עזר מקומיות בלבד, כשם שגם שיני המזלג הפנימיות דקות יותר ונודעת להן רק חשיבות משנה בלבד.

ועוד מוסכמה נדושה אחת. כרגיל, הרוצה להיכנס לבית אינו חותר מתחת לקיר או פורץ פרץ בחומה אל מול פניו ונכנס; לשם כך הניחו בוני הבית פתחים וכניסות, שדרכם באים אל הבנין פנימה. והוא הדין בארץ הרים וגבעות. מובן מאליו כי הרוצה יוכל על-פי-הרוב לטפס על הצוקים, לעלות במעלה הסלעים, ולחדור בין ההרים; אלא שיגיעה וטרחה זו היא מיותרת. בדרך כלל נוהגים אנשים לבוא אל בין ההרים בפתחים שהניח הטבע: במעלה הנחלים, או בנקרות ובמעברות הנפתחים ביניהם ומובילים את העובר במ אל תוך השטח ההררי, אל הרמה או אל פרשת המים.

וכאן יש לחזור אחורנית אל התקופות הגיאולוגיות הקדומות. קדומות הרבה לראשית התגלות האדם על-פני האדמה. העולה במעלה נחל שורק בין הרי יהודה ועיניו פקוחות לקרוא את הסימנים אשר רשם הטבע על מורדות ההרים משני עברי הנחל, יראה סימני מדרגות שהיו לפנים חופי נחל איתן. ברור כי נחל רחב ותקיף-זרם כזה לא יכול היה לינק את שפעת מימיו מסביבות ירושלים, ואמנם, העולה עם מסילת-הברזל עד בואו ירושלימה, ועובר את הרחוב הקצר המוביל מתחנת מסילת-הברזל מזרחה, ימצא מיד

סמוך לירידה אל עמק יהושפט, הנפתח בקצהו המזרחי אל נחל קדרון. ואם יוסיף לרדת בנחל קדרון עד מקום הישפכו אל ים-המלח, יראה נכחו על חוף הים המזרחי את שפך הארנון, הבא מרמת עבר הירדן המזרחי, מן המדבר הערבי-הסורי. והנה שורת נחלים זו, - הארנון (+ים-המלח), הקדרון ונחל שורק, - היוו לפנים נהר אחד, שבו זרמו שטפי מים כבירים מיבשת ערב, לפני התהוות הנקרה העצומה העוברת כמעט בקו מקביל לחוף הים התיכון, מסוריה בצפון ודרך ארץ-ישראל אל ים-סוף ועד אפריקה המזרחית.

נהרות עצומים כאלה לכל רחבה של ארץ-ישראל המערבית והמזרחית גם יחד שטפו לפנים באפיקיהם המחוברים של היבוק (היוצא מן המדבר קרוב לרבת-עמון ומשתפך אל הירדן), וואדי-פארע (היוצא מצפון-מזרחה של בקעת שכם ומשתפך אל הירדן ממול ליבוק) וואדי דיר-בלוט (היוצא ממערבה של בקעת שכם ונופל אל נחל הקנה המשתפך אל הים התיכון) - בשומרון; ובאפיקי הירמוק (היוצא מהרי החורן ומשתפך אל הירדן), נהר ג'לוד (היוצא מעין-חרוד ומשתפך אל הירדן) והקישון (היוצא מהרי אפרים ומשתפך אל הים התיכון) - בדרום הגליל.

רק לאחר שנתהוותה השקיעה הגדולה הסורית-הארצישראלית-האפריקנית-המזרחית נשברו ונתפצלו אפיקי הנהרות העצומים האלה וקיבלו את צורתם היום. הם הם המהווים את עיקרי דרכי הערב לרחבה של ארץ-ישראל, לשיירות סוחרים ורוכלים ולתחבורה הפנימית, וגם את הכניסות והפרצות, שדרךן חדרו מבחוץ או יצאו מבפנים צבאות תוקפים. כן החלה החדירה הפלשתית אל הרכס ההררי של ארץ-ישראל המערבית דרך נחל שורק; וגם האשורים בימי סנחריב עלו על יהודה דרך בית-שמש, עזקה (במבוא נחל האלה, ר' להלן) ולכיש (עליד בית גוברין, ר' להלן); ועמק יזרעאל היה שדה הקרבות, בה"א הידיעה, בארץ-ישראל, החל בתחתימס השלישי המצרי (1479 או 1468 לפסה"נ) וכלה בנפוליאון ובאלנבי.

גם במקרה זה של דרכי-ערב קיימת מערכת מסועפת של דרכי-משנה לאורך ערוצים שונים בהרי יהודה, אפרים והגליל. צומת חשובה מבחינת זו מהווה קבוצת הדרכים, המתרכזות בסביבת בית-גוברין, ומובילות משם לפנים הארץ, לדרום-מזרח - במעלה ואדי-ע'פר (דרך לכיש העתיקה), למזרח - במעלה ואדי א-תפאח (לחברון) ולצפון-מזרח (לבית-לחם ולירושלים). מלבד האשורים (ר' לעיל) השתמשו במערכת דרכים זו גם צבאות הסיליבקים, בימי מלחמת החשמונאים, בעלותם על בית צור; ובימי מלחמות בר-כוכבא גם הרומאים.

חשיבות מסויימת נודעת גם לעמק האלה, שהוא פתח פתוח מן השפלה המרכזית לצד בית-לחם; לעמק אילון, שבו שני פתחים: באב אל-ואד (דרך המלך היום מתל-אביב ומיפו לירושלים, אשר בו עלו צבאות אלנבי על ירושלים), ומעלה בית-חורון (דרך המלך היום מלטרון לרמאללה), הידוע מימי כיבוש יהושע, מלחמות החשמונאים הראשונים ומסעו של קסטיוס גלוס

על ירושלים; לאפיק היבש היום, המוליך מאנטיפטריס (ראס־אל־עין) לגפנה; לאפיק נחל אלכסנדרון (המוביל מן השרון המרכזי אל בקעת דותן); ולבסוף לדרך הישנה, שהיתה ידועה עדיין לפני דור אחד בשם דרב אל־חוארנה על שם מובילי החיטה החורנית לנמל עכו (במעלה נחל נעמן לבקעת בית־נטופה ומשם, במורד ואדי פג'אס, אל מעברות הירדן ואל נחל ירמוך).

זו היא איפוא רשת הדרכים העיקריות והמשניות, הפרושה לארכה ולרחבה של ארץ־ישראל. ליד דרכים אלה צמחו והתפתחו ישובים של בני־אדם, ובעיקר במקומות שנמצא בהם, או סמוך מאוד אליהם, התנאי היסודי השני לקיום ישוב — מעיינות מים.

בעיקר בפרשות הדרכים, במקומות שבהם הצטלבו והתפרדו דרכים שונות, בין דרכים ראשיות ובין דרכים משניות, תמצאנה נקודות המפתח העיקריות, מרכזי התרבות ומבצרי השלטון של תושבי הארץ או כובשיה בתקופות שונות של תולדתה הארוכה והמנומרת.

לארכם של הדרכים־הנחלים תמצאנה לעתים קרובות שורות כפולות של מבצרים וצמתות מסחר ומלחמה, המציינות גבול פוליטי ישן, כגון לאורך אשדות המערב של הרי יהודה, משני צדי הגבול שבין יהודה ופלשת, או בחלקים שונים של דרום עבר הירדן המזרחי, לאורך הגבול שלא היה קבוע בין ישראל מזה ובין מואב ועמון מזה.

כאן, בנקודות המפתח העיקריות האלה, סערו ותססו תולדותיה של הארץ בכל התקופות. לאורך נחל הבשור (ואדי עזה) נגזר גורלה של הארץ בראשית הכיבוש המצרי (בימי יעחמס הא' ממצרים) ובימי מלחמת העולם הראשונה (1917 אחר ספה"ג). סביבת בית־גורין היתה נקודה מרכזית. לא רק במלחמות־הגבול בין בני ישראל והפלשתים, אלא גם נקודת־מפתח במלחמות בין היהודים וממשלות אשור ובבל ובימי המרידות נגד הרומאים. עמק אילון, המציין אפיזודה דרמטית ביותר בכיבושו של יהושוע בן־נון, שימש שדה־קרבות גם בימי החשמונאים וגם בימיו של אלנבי. ומגידו, השומרת על הכניסה לעמק יזרעאל המערבי מצד השרון (במוצא ואדי־עארה), היתה שדה התנגשות למן ימי הכיבוש המצרי, באמצע האלף השני לפסה"ג, ואחר־כך בימי דבורה וסיסרא, יאשיהו המלך ופרעה נכו, ועד ימיהם של נפוליאון ואלנבי בדורות האחרונים; עד כדי כך שיחזקאל, ובעקבותיו המסורת הנוצרית, עשאהו למקום התנגשות איתנים אחרונה לאחרית הימים.

ולבסוף מן הראוי להדגיש עוד שתי נקודות. סכנת המדבר היתה צפוייה תמיד לאנשי הארץ הנושבת. קרוב לגמר האלף השני לפסה"ג כבר החלו המואבים והאדומים להקים שורת מבצרים לאורך גבול המדבר, כדי לשמור את ארצם מפני פלישת־פתע של נודדים. קווים אלה הורחבו וצומצמו במשך הדורות, הכול לפני מהות השלטון ומידת תקפו, אך הם התקיימו בימי הנבטיים והרומאים ועד ימינו הגיעו.

סכנה שניה ארבה מן הים; האניות בימי קדם היו קטנות הרבה מאניות
 זמננו, ועל כן היו יכולות להתקרב לחופים ולעגון במקומות רבים, שהיום אין
 לגשת אליהם בספינותינו הגדולות. לפיכך היה גם מספר הנמלים בארץ רב יותר
 בימי קדם. כמעט בשפך כל נהר היה קיים ישוב ששימש גם נמל; ועד היום
 ניצבים בשפכי הנהרות תלים המעידים על ישובי קדמונים, אשר שמרו על הכניסות
 האלה לפני הארץ מפני שודדים ופולשים — מזה, ועסקו — בימי שלום — בסחר חוץ
 וסחר חופים — מזה. בשפך ואדי-עזה ניצבים אחד מול רעהו, שני תלים:
 תל-א-צגם (מדרום, מאוחר יותר) ותל אל-עג'ול (מצפון, קדום יותר). גם
 בשפכי נהר א-צקריר ונהר רובין יושבים תלים ניכרים. אולם התל הטיפוסי
 ביותר מסוג זה נמצא לפני בשפך הירקון; מי שזוכר את תל-אביב מהימים
 שלפני הבנות תחנת החשמל המרכזית (תחנת רידינג) זוכר את התל הקטן
 שעליו ניצב המגדלור. היום נחפר התל ונעלם; אך במקומו אפשר לראות
 את שרידי הפינה הצפונית-המזרחית של מבצר קטן, שנבנה לראשונה בימי
 שלמה המלך (במאה ה' לפסה"נ), וחזר ונבנה במאה הח' או הז' לפסה"נ,
 כמשמר חופים להגן על נתיב המים הזה, המוביל אל פנים המדינה, מפני
 שודדים ומתנפלים מן החוץ. וכי שודדים כאלה היו יכולים לבוא, מעיד תל
 אחר היושב על הירקון, על-יד שב-הטחנות. תל זה, תל-ג'רישה, הידוע יותר
 בפי אנשי הסביבה היהודים בשם הר נפוליאון, היה מקום נושב ומבוצר עד
 המאה הי"א לפנסה"נ בקירוב. אז נדון בשרפה עצומה, אשר שמה אותו
 לחרבות עולם, כמאתים שנה לפני ימיו של שלמה. כנראה היה זה מעשה
 ידיהם של מתנפלים מן הים, אשר פשטו על החוף והחריבו את הישובים
 הקרובים עד היסוד. ומהירקון צפונה רבו הנמלים בשפך נהרות ושקערוריות
 קטנות (כגון קיסרי ועתלית) עד עכו ועד בכלל.

אלה הם קווי האסטרטגיית העיקריים של ארץ-ישראל, אשר עיצבו
 במידה מרובה את תולדות הארץ והשלטונות השונים, שקמו ונתכוננו בה
 למן ראשיתה ועד היום.

אָמֵה שְׁנֵשׁ לָהּ עֲנִין הַחֲשׁוֹב בְּעִינֶיהָ יוֹתֵר מִן הַתְּרוֹת סוֹפָה לְאַבֵּד אֶת
 תְּרוֹתָהּ; וְהַעֲקֵץ שֶׁבְּדָבָר הוּא לְשֵׁם הַנּוֹחֹת אוּ הַכֶּסֶף הֵם הַדְּבָרִים הַחֲשׁוֹבִים
 בְּעִינֶיהָ יוֹתֵר — סוֹפָה לְאַבֵּד גַּם אוֹתָם.

סוֹמֵר סוֹהֵם

הֵם רְאוּ בְּתְרוֹת אֶת סוֹד הָאֶשֶׁר וּבְאִמְץ-הַלֵּב אֶת סוֹד הַתְּרוֹת.
 הַשׁוֹפֵט בְּרַנְדִּיס (עַל הָאֲנָשִׁים
 שֶׁהִנְחִילוּ לְאִמְרִיקָה אֶת עֲצַמּוֹתָהּ)

מלחמות המצרים בארץ ישראל

* *

עברה הצבאי של ארץ-ישראל הוא מסכת לא-נודעת כמעט לקורא העברי; המערכות שניסשו בתוכה בימי-קדם, התבצרות העברים בגבולותיה והתגוננותם בה, כיבושה בידי זרים, — מכל אלה אין לנו אלא תמונה מעורפלת ביותר. חשיבותו של חקר העבר הזה הלא מובנת היא מאליה, הן מבחינה לאומית-היסטורית והן להעשרת ידיעתנו אה הארץ.

בסדרת-מאמרים המוקדשת להיסטוריה הצבאית של ארצנו ואשר ראשיתה מודפסת בזה, מבקשת המערכת להפנות את תשומת-לב הקוראים לנושא רב-ערך זה. מאמרו של ש. ייבין (ע' 28) משמש כעין פתח-דבר הבא ללמדנו על הקשר בין מבנה הארץ והשתלשלות המלחמות שנתחוללו בה. המאמרים הבאים אחריו מוקדשים הפעם למלחמות מצרים העתיקה בארץ-ישראל וסביבתה. מאמרו של ד"ר פולוצקי מתאר את מסעות-המלחמה החשובים ביותר שנודעו לנו מן העת ההיא והם אפייניים, במדה רבה, לכל כיבושי הארץ שבאו מן הדרום מאז ועד היום. תאור זה מלמד גם על כמה מן הקוים האפייניים לשחר המלחמה המאורגנת בדרך כלל. לשם הבנת הדברים צריך שיהיה לקורא מושג מסוים על אופי הכוחות הצבאיים בימים ההם ולתכלית זו ניתן מאמרו של קולונל ספולדינג, היסטוריון-צבאי אמריקאי, המתאר את מבנה הצבא המצרי וארחו; ואילו המאמר שניתן אחריו, גם הוא פרי עטו של ש. ייבין, נותן את דמות הצבא הזה במסגרת התנאים ההיסטוריים והחברתיים אשר טיפחוהו והניעוהו למסעות-כבושי.

ד"ר ה. פולוצקי

מערכות מגידו וקדש

„זוהי המערכה הראשונה בדברי הימים שבה אנו יכולים לחקור במידה כלשהי את עריכת החיילות, ומבחינה זו הרי היא נקודת-המוצא לתולדות אמנות-המלחמה. ה. גלסון בספרו „מערכת מגידו“.

במאות ה-טו-י"ג לפסה"נ, באותה תקופה של תולדות מצרים הידועה בשם הממלכה החדשה, שנפתחה בשושלות הייח והי"ט, שושלות המלכים לבתי תחותימס ורעמסס, — השתלטו המצרים על אי וסוריה. ננסה לברר את דרכי הכיבוש, בעיקר לפי שתי דוגמאות: א. המסע הראשון של תחותימס השלישי ומלחמת מגידו; ב. הקרב בין רעמסס-השני ובין החתים ליד קדש * שעל נהר אורונטוס. לשם הקדמה יש לציין בקיצור נמרץ את התנאים ההסטוריים שחוללו את המסעות האלה. במשך חלק מן התקופה שבין הממלכה התיכונה והממלכה החדשה היתה מצרים נתונה לשלטונם של פולשים אסיאתיים, הם ההקסוסים. שם זה אינו מציין בעצם יחידה אֶתנית, אלא אגודת שבטים שונים, שהיו ודאי גם בני גזעים

* קדש שבסוריה קרובה למקומה של לבוא חמת על האורונטוס (נהל אל-עאצי); ולפי החפירות

שנעשו במקום נראה כי היא תל נבי-מֶנְד; ר' H. Sauthier, Dictionnaire des noms géographiques contenus dans les textes hiéroglyphiques, t. V, p. 182